

Vlaanderen
is zorgzaam samenleven

WEGWIJZERS BEROEPSGEHEIM

5 CASUSOVERLEG

Auteurs

Anne-Sophie Versweyvelt & Johan Put

DEPARTEMENT
WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID & GEZIN

Het Instituut voor Sociaal Recht van de KU Leuven heeft, in het kader van een onderzoeksproject over beroepsgeheim in de hulpverlening in opdracht van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, vijf thematische “wegwijzers beroepsgeheim” ontwikkeld. De wegwijzers zijn voornamelijk gericht op het beleidsniveau van de zorgactoren. Zij reiken een kader aan waarmee een sector, organisatie, verantwoordelijke... de juiste richting kan bepalen in het omgaan met complexe vraagstukken over beroepsgeheim en informatiedeling.

Je vindt de wegwijzers op de website www.law.kuleuven.be/isr/beroepsgeheim. Wie nood heeft aan een diepgaandere juridische analyse of een denkkader rond een welbepaalde problematiek, kan het boek *Beroepsgeheim en hulpverlening* raadplegen, waarvan een nieuwe uitgave in het najaar 2018 verschijnt bij uitgeverij die Keure.

De vijf wegwijzers behandelen de volgende thema's:

- 1 Wegwijzer 1 – Beroepen in de grijze zone**
Hoe bepaal je wie onderworpen is aan het beroepsgeheim? Hoe kan je voor jezelf of voor jouw gesprekspartner uitklaren of de spelregels van het beroepsgeheim van toepassing zijn? Deze wegwijzer reikt een stappenplan aan om na te gaan wie een beroepsgeheim heeft.
- 2 Wegwijzer 2 – Beroepsgeheim en discretieplicht**
Hoe bepaal je wie onderworpen is aan een discretieplicht? Voor welke informatie geldt een discretieplicht? Hoe verhoudt het beroepsgeheim zich t.o.v. de discretieplicht? Deze wegwijzer klaart uit met welke spelregels je moet rekening houden wanneer je onderworpen bent aan een discretieplicht.
- 3 Wegwijzer 3 – Samenwerking in de hulpverlening**
Kunnen hulpverleners onderling informatie uitwisselen? Welke voorwaarden moeten vervuld zijn opdat je zonder schending van het beroepsgeheim op structurele wijze kan samenwerken in de hulpverlening? Deze wegwijzer biedt een overzicht van de uitzonderingsgronden die samenwerking mogelijk maken en vestigt de aandacht op specifieke knelpunten die kunnen opduiken.
- 4 Wegwijzer 4 – Meldrechten en meldplichten**
Als de (maatschappelijke) veiligheid of de integriteit van een cliënt in het gedrang komt, kan het noodzakelijk zijn om een beroep te doen op politie of justitie. Wanneer kan, mag of moet een hulpverlener melden aan politie of justitie? Deze wegwijzer klaart uit welke mogelijkheden het recht biedt en of er sprake is van een meldrecht, dan wel een meldplicht.
- 5 Wegwijzer 5 – Casusoverleg**
Politie, justitie en hulpverlening kunnen samen overleggen. Artikel 458ter van het Strafwetboek biedt een wettelijk kader voor casusoverleg. Maar wat houdt dit precies in? Wie kan deelnemen aan zo'n overleg en hoe organiseer je het? Deze wegwijzer reikt een kader aan waarbinnen een casusoverleg kan worden georganiseerd en vestigt de aandacht op de aspecten die moeten worden uitgeklaard vooraleer je kan deelnemen aan een casusoverleg.

Wegwijzers beroepsgeheim

5 Casusoverleg

Politie, justitie en hulpverlening kunnen samen overleggen.

Artikel 458ter Sw. biedt een wettelijk kader voor casusoverleg.

Maar wat houdt dit wetsartikel precies in?

Wie kan deelnemen aan zo'n overleg en hoe organiseer je het?

Deze wegwijzer reikt een kader aan waarbinnen een casusoverleg kan worden georganiseerd en vestigt de aandacht op de aspecten die moeten worden uitgeklaard vooraleer je kan deelnemen aan een casusoverleg.

INHOUD

1	SITUERING	2
2	KRACHTLIJNEN VAN HET BEROEPSGEHEIM	2
3	CASUSOVERLEG: WHAT'S IN A NAME?	3
4	HOE CASUSOVERLEG ORGANISEREN?	7
5	UITNODIGING TOT DEELNAME AAN CASUSOVERLEG: WAT NU?	10

1 SITUERING

Samenwerking en informatie-uitwisseling tussen hulpverleners en justitiële en politionele actoren kunnen bijdragen tot een effectieve en accurate aanpak van een welbepaalde problematiek. Dat is in het bijzonder het geval wanneer er sprake is van complexe situaties waarin de integriteit van personen of de openbare veiligheid in het gedrang komt of dreigt te komen. De laatste decennia zijn communicatiekanalen tussen justitie en hulpverlening evidenter geworden. Getuige daarvan is een aantal recente initiatieven, zoals het Protocol van Moed, het CO3-project en de Family Justice Centers, waarbij op structurele wijze wordt samengewerkt. Recent is ook een wettelijke grondslag gecreëerd voor een specifieke vorm van samenwerking wanneer de veiligheid of de integriteit op het spel staat: het casusoverleg. Dit resulteerde in een nieuw artikel 458ter in het Strafwetboek (Sw.). In deze wegwijzer gaan we dieper in op deze nieuwe wettelijke bepaling. Na een korte situering (2) klaren we uit wat precies moet worden begrepen onder het begrip ‘casusoverleg’ (3), hoe een casusoverleg kan worden georganiseerd (4) en met welke aspecten rekening moet worden gehouden alvorens deel te nemen aan een overlegmoment (5).

2 KRACHTLIJNEN VAN HET BEROEPSGEHEIM

Wie gebonden is door het beroepsgeheim en vertrouwelijke gegevens aan derden bekendmaakt, schendt zijn beroepsgeheim. Elke bekendmaking van een geheim aan een andere persoon dan de cliënt zelf is in beginsel verboden. Dit betekent dat (structurele) informatie-uitwisseling tussen hulpverleners en justitiële of andere actoren eigenlijk een schending van het beroepsgeheim uitmaakt. Het beroepsgeheim is echter niet absoluut: er bestaan uitzonderingen die het mogelijk maken informatie bekend te maken. De voorwaarden daarvoor verschillen, bijvoorbeeld naargelang de doelstelling en aard van de informatiedeling, de personen aan wie informatie wordt gegeven, de soort informatie, de mate van betrokkenheid van de cliënten, enz. Elke informatie-uitwisseling door een hulpverlener moet gesteund worden op een uitzondering op het beroepsgeheim. Als geen beroep kan worden gedaan op zo'n uitzondering, kan geen informatie worden prijsgegeven (zie hierover wegwijzers 3 en 4).

Artikel 458ter Strafwetboek:

§ 1. Er is geen misdrijf wanneer iemand die uit hoofde van zijn staat of beroep houder is van geheimen, deze meedeelt in het kader van een overleg dat wordt georganiseerd, hetzij bij of krachtens een wet, decreet of ordonnantie, hetzij bij een met redenen omklede toestemming van de procureur des Konings.

Dit overleg kan uitsluitend worden georganiseerd, hetzij met het oog op de bescherming van de fysieke en psychische integriteit van de persoon of van derden, hetzij ter voorkoming van de misdrijven bedoeld in Titel I ter van Boek II of van de misdrijven gepleegd in het raam van een criminele organisatie, zoals bepaald in artikel 324bis.

De in het eerste lid bedoelde wet, decreet of ordonnantie, of de met redenen omklede toestemming van de procureur des Konings bepalen ten minste wie aan het overleg kan deelnemen, met welke finaliteit en volgens welke modaliteiten het overleg zal plaatsvinden.

§ 2. De deelnemers zijn tot geheimhouding verplicht wat betreft de tijdens het overleg meegedeelde geheimen.

Eenieder die dit geheim schendt, wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 458.

De geheimen die tijdens dit overleg worden meegedeeld, kunnen slechts aanleiding geven tot de strafrechtelijke vervolging van de misdrijven waarvoor het overleg werd georganiseerd.

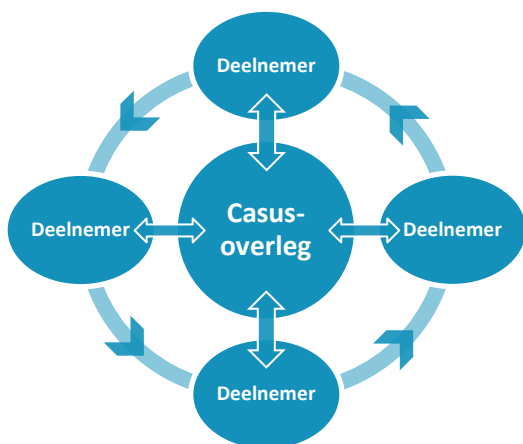
Met de invoering van artikel 458ter Sw. heeft de wetgever een wettelijke basis gelegd voor verschillende vormen van casusoverleg. Dit is een kaderbepaling, een ‘handvat’ dat verder moet worden geoperationaliseerd. Wie een casusoverleg wil organiseren of eraan wil deelnemen, kan zich bijgevolg niet rechtstreeks beroepen op artikel 458ter Sw. Enkel wanneer deze bepaling wordt geconcretiseerd door regelgeving (wet, decreet, ordonnantie of samenwerkingsakkoord tussen de federale overheid en één of meer deelstaten) of door een toestemming van de procureur des Konings, kan zonder schending van het beroepsgeheim worden deelgenomen aan een overlegmoment. Het artikel geeft aan welke aspecten minimaal moeten worden uitgewerkt in de regelgeving of in de toestemming van de procureur des Konings. Bovendien bakent het artikel de grenzen af waarbinnen het beroepsgeheim kan worden doorbroken zonder dat er sprake is van een schending, en verplicht het de deelnemers aan het casusoverleg tot geheimhouding wat betreft de tijdens het overleg meegedeelde geheimen.

3 CASUSOVERLEG: WHAT'S IN A NAME?

3.1 EEN OVERLEG

Artikel 458ter Sw. verduidelijkt niet wat moet worden begrepen onder het concept 'overleg'. Dat dwingt ons terug te vallen op de invulling die in het normale taalgebruik wordt gegeven aan dit concept. Van Dale omschrijft een overleg als 'een gezamenlijke bespreking om tot een besluit te komen'. Opdat er sprake zou kunnen zijn van een casusoverleg, is het m.a.w. essentieel dat er een multilaterale uitwisseling van informatie plaatsvindt. De verschillende overlegpartners moeten informatie samenleggen en op basis daarvan tot een besluit komen. Hieruit vloeit voort dat een loutere informatie-uitwisseling op vraag van de andere partij niet als een overleg kan worden gekwalificeerd.

Elke gezamenlijke bespreking komt in aanmerking om onder het toepassingsgebied van artikel 458ter Sw. te vallen, in zoverre deze bespreking wordt georganiseerd met het oog op (1) de bescherming van de fysieke of psychische integriteit van de persoon of van derden, of (2) ter voorkoming van terroristische misdrijven of misdrijven gepleegd in het kader van een criminele organisatie. Een overleg kan eenmalig worden georganiseerd, maar er kan eveneens sprake zijn van structurele overlegvormen die periodiek worden georganiseerd.

Heel wat samenwerkings- en overlegvormen zijn hierdoor gevat. Toch kan niet zonder meer worden aangenomen dat alle samenwerkingsvormen automatisch als een 'overleg' kunnen worden beschouwd en dus binnen het toepassingsgebied van artikel 458ter Sw. vallen (in zoverre de overige voorwaarden van artikel 458ter Sw. ook zijn vervuld, d.i. een welbepaalde finaliteit nastreven en een operationalisering door een wettelijke regeling of de toestemming van de procureur des Konings – zie verder, 4 Hoe casusoverleg organiseren?). Wanneer er louter sprake is van informatieoverdracht op vraag van een andere partij, zonder dat er een overlegmoment wordt georganiseerd, of wanneer ook buiten de context van een overleg wordt samengewerkt, is er geen sprake van een multilaterale gegevensuitwisseling en besluitvorming. In dat geval kan artikel 458ter Sw. geen toepassing vinden.

⚠ Risico-inschatting – Risico-inschatting is een tijdelijke en gerichte informatie-uitwisseling tussen hulpverlening, politie en parket in acute situaties. Het betreft een beperkte, eenzijdige en niet-structurele vorm van informatiedeling waarbij het parket antwoordt op een vraag vanuit de hulpverlening of de hulpverlening antwoordt op een vraag van het parket. Artikel 458ter Sw. biedt geen wettelijke grondslag voor een risico-inschatting indien deze gebeurt los van een georganiseerd overlegmoment. Stuurt het parket bijvoorbeeld een fax naar een vertrouwenscentrum kindermishandeling (VK), of omgekeerd, met de vraag of een welbepaalde persoon gekend is voor feiten van intrafamiliaal geweld, dan is dit geen 'overleg' in de zin van artikel 458ter Sw. Deze informatie-uitwisseling heeft een eenzijdig karakter, zonder dat er sprake is van een multilaterale bespreking. Dat neemt niet weg dat andere uitzonderingen op het beroepsgeheim de informatie-uitwisseling in het kader van een risico-inschatting kunnen rechtvaardigen. Dit is in het bijzonder het geval voor de zgn. 'beperkte feedback' in het kader van de Integrale Jeugdhulp en de passieve meldplicht van socialezekerheidsinstellingen in het kader van het opsporen en bestrijden

van terroristische misdrijven (*zie hierover wegwijzer 4*). Stuur het parket een fax naar een VK, dan moet het VK het parket informeren over het feit dat jeugdhulpverlening daadwerkelijk wordt verleend. Bovendien kan het parket vragen om een onderzoek maatschappelijke noodzaak te verrichten, wat o.a. kan leiden tot de organisatie van jeugdhulp of tot een gemotiveerde doorverwijzing naar de gerechtelijke jeugdhulp.

⚠ Casuscoördinatie of ketenaanpak – Casuscoördinatie of ketenaanpak is een samenwerkingsvorm, waarbij verschillende actoren structureel en casusgericht samenwerken en de uitvoering van hun taken op elkaar afstemmen met het oog op eenzelfde doelstelling. Per casus staat daarbij een gedeeld interventieplan voorop, dat vanuit vier invalshoeken consistent en afgestemd wordt uitgevoerd: strafrechtelijk, protectioneel, politieel en hulpverlenend. Volgens de omzendbrief COL 04/2018 van het College van Procureurs-generaal is de ketenaanpak volledig gedekt door artikel 458ter Sw. Hoewel dit standpunt belangrijk is voor de vervolgingspraktijk, is het noodzakelijk om de verschillende fasen binnen een ketenaanpak te onderscheiden en telkens na te gaan of deze aspecten binnen het toepassingsgebied van artikel 458ter Sw. kunnen worden gebracht.

1° Tijdens de **aanmeldingsfase** gaat de aanmelder na of het dossier ontvankelijk is. De aanmelder speelt daarbij een belangrijke rol bij het informeren van de betrokken cliënten omtrent het bestaan van de ketenaanpak en de gehanteerde werkwijze. Indien de meldingsfase enkel een afstemming betreft tussen de actor die het dossier onder zich houdt en de cliënt, speelt het beroepsgeheim niet. Het beroepsgeheim kan immers niet tegen de cliënt zelf worden ingeroepen. Indien er sprake is van het signaleren en aanmelden van een dossier dat potentieel voor overleg in aanmerking zou kunnen komen, lijkt dit inherent gevat door artikel 458ter Sw.: een casusoverleg moet noodzakelijkerwijze wel starten met iemand die het initiatief neemt om een dossier aan te melden.

2° Tijdens de **dossiervormings- en analysefase** vindt er een multidisciplinaire bespreking van het dossier plaats, op een rondetafelbijeenkomst. Voor elk dossier wordt er een plan van aanpak opgesteld, waarbij de acties worden beslist en worden toegewezen aan welbepaalde professionals. Deze fase voldoet aan wat minimaal vereist is om van een overleg te kunnen spreken: multilaterale gegevensuitwisseling en besluitvorming.

Voor zover wordt gewerkt met 'vaste' vertegenwoordigers van de verschillende actoren die deelnemen aan de overlegmomenten in het kader van de ketenaanpak, zijn deze personen ook binnen hun eigen organisatie veelal niet zelf betrokken bij de hulpverlening aan de desbetreffende cliënt. Zij moeten dus vaak de informatie opvragen bij de betrokken hulpverleners alvorens zij informatie op de rondetafelbijeenkomst kunnen inbrengen. Aangezien eenieder buiten de hulpverlener en de cliënt zelf een 'derde' is aan wie in beginsel geen geheimen mogen worden bekendgemaakt, is ook deze informatieverstrekking aan een collega-hulpverlener van de eigen organisatie een doorbreking van het beroepsgeheim van de betrokken hulpverlener. De rechtvaardiging van de bekendmaking van de vertrouwelijke informatie door de betrokken hulpverlener aan de vertegenwoordiger op de ketenaanpak, kan niet rechtstreeks gesteund worden op artikel 458ter Sw. Een rechtvaardiging voor deze bekendmaking moet eerder worden gevonden in de instemming van de cliënt met de bekendmaking of eventueel in uitzonderlijke gevallen op artikel 458bis Sw., de noodtoestand of schuldig hulpverzuim (art. 422bis Sw.) (*zie hierover wegwijzer 4*). De bekendmaking kan (veelal) niet worden gerechtvaardigd op grond van het gedeeld beroepsgeheim, omdat de informatie binnen de organisatie met een verschillende finaliteit wordt aangewend (*zie hierover wegwijzer 5*).

3° In elk dossier wordt een **casusregisseur** aangeduid. De casusregisseur heeft het mandaat om te rapporteren ten aanzien van de coördinatietafel. De aanduiding van een regisseur is te vatten onder de afspraken die kunnen worden gemaakt n.a.v. een casusoverleg als bedoeld in artikel 458ter Sw.

4° In de **uitvoerings- en monitoringsfase** brengt de casusregisseur verslag uit over de voortgang van de situatie. De overlegmomenten die in dit kader worden georganiseerd, vallen onder het toepassingsgebied van artikel 458ter Sw. Indien de informatie wordt uitgewisseld buiten het kader van een gezamenlijke bespreking of indien een gezamenlijk dossier wordt opgesteld en gedeeld tussen de diverse actoren, kan dit niet als een 'overleg' in de zin van artikel 458ter Sw. worden beschouwd en vindt de rechtvaardigingsgrond van artikel 458ter Sw. geen toepassing.

⚠ Family Justice Centers zijn specifieke toepassingen van de ketenaanpak. Binnen een Family Justice Center werkt een multidisciplinair team samen. Het betreft een autonome structuur waar actoren van justitie, politie en hulpverlening deel van uitmaken. Binnen de Family Justice Centers kunnen diverse 'modellen' worden onderscheiden, elk met hun specifieke wijze van samenwerken en informatie-uitwisseling.

Bij sommige modellen wordt er gewerkt met vaste medewerkers (al dan niet gedetacheerd) die samenwerken in een ketenaanpak, zonder dat alle diensten op één gezamenlijke locatie zijn ondergebracht. Voor deze vormen van Family Justice Centers kan worden verwezen naar de uitleg bij de ketenaanpak (supra). Heel wat acties binnen deze ketenaanpak vallen onder het begrip 'overleg' en kunnen dus gevat zijn door artikel 458ter Sw. (in zoverre de overige voorwaarden van artikel 458ter Sw. zijn vervuld). Wordt er buiten de context van een overleg informatie uitgewisseld (hetzij omdat er op een verdergaande wijze wordt samengewerkt, hetzij omdat de informatie-uitwisseling zich beperkt tot een eenzijdige vraag van een bepaalde actor), dan vindt artikel 458ter Sw. geen toepassing.

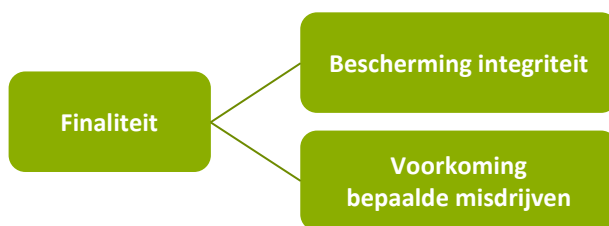
Andere modellen creëren een meer verregaande vorm van samenwerken. Er wordt gewerkt met het zgn. '1 adres'-principe. In één gebouw gebeurt de hele aanmeldings-, onderzoeks- en adviesfase en de opvolging van de cliënt. Alle noodzakelijke professionals leveren hun bijdrage in de aanpak van intrafamiliaal geweld en kindermishandeling. Welzijn, justitie, politie en lokale overheidsdiensten detacheren medewerkers naar één locatie. Het Family Justice Center biedt ook een aantal 'on site diensten' aan, zoals buddysystemen, de samenwerking met een therapeutisch aanbod, etc. en organiseert zelf ook een aantal ondersteunende activiteiten. Enkel het casusoverleg dat plaatsvindt tussen de diverse partners in het kader van deze Family Justice Centers, kan als een 'overleg' in de zin van artikel 458ter Sw. worden beschouwd (multilaterale gegevensuitwisseling en besluitvorming). Heel wat acties en stappen kunnen bijgevolg niet onder het toepassingsgebied van artikel 458ter Sw. worden gebracht. Te denken valt onder meer aan het opbouwen van een gezamenlijk dossier en de afstemming tussen het justitieel traject en het hulpverlenend traject wanneer dit buiten de context van een overleg plaatsvindt. In feite is er in deze modellen sprake van een nieuwe, geïntegreerde dienst, die veelal noch onder de reguliere werking van de partners, noch onder casusoverleg gevat wordt. Een sluitende oplossing voor dergelijke structuren kan bijgevolg enkel worden verkregen indien daarvoor een wettelijk kader wordt gecreëerd.

⚠ Lokale Integrale Veiligheidszellen (LIVC) - Een LIVC heeft als doel lokale veiligheidsactoren en lokale maatschappelijke actoren samen te brengen, ter voorkoming van terroristische misdrijven. Een LIVC doet aan vroegdetectie van personen die zich in een radicaliseringsproces bevinden, en werkt een individueel opvolgingstraject voor deze personen uit. De concrete samenstelling en organisatie van LIVC's is afhankelijk van de keuzes die door lokale besturen worden gemaakt, de specificiteit en de omvang van een concreet dossier. Sommige lokale besturen werken met twee aparte overlegtafels, waarbij een operationele tafel en een strategische tafel kunnen worden onderscheiden. De verbinding tussen beide tafels wordt veelal gemaakt door een contactpersoon van de gemeente of een 'information officer' van de lokale politie. Andere lokale besturen werken met één geïntegreerde overlegtafel, waarbij zowel strategische als operationele afspraken worden gemaakt. Ter aanvulling van een LIVC wordt soms gewerkt met een 'partnertafel', waaraan enkel hulpverlenende partners deelnemen. Het LIVC fungeert dan als beslissingsorgaan om een concreet dossier politieel/gerechtelijk (via Lokale *Task Force*) of hulpverlenend (via de partnertafel) op te volgen. Informatie kan via een contactpersoon van de gemeente doorstromen van de partnertafel naar het LIVC wanneer er sprake is van een 'dreiging'; omgekeerd kan informatie via een 'information officer' van de lokale politie doorstromen van het Lokale Task Force naar het LIVC wanneer er nood is aan hulpverlening. De overlegmomenten die plaatsvinden tussen de diverse partners, voldoen aan wat minimaal wordt vereist om te kunnen worden beschouwd

als een overleg. Er is immers sprake van een multilaterale gegevensuitwisseling en een besluitvorming. Wordt informatie uitgewisseld en het justitieel en hulpverlenend traject op elkaar afgestemd buiten de context van een overleg, bijvoorbeeld via een tussenpersoon, kan dit niet onder het begrip 'overleg' worden gebracht (zie hoger, 3 Casusoverleg: what's in a name?).

⚠ **Opvang via regelgeving of samenwerkingsakkoord** – Wat niet onder het toepassingsgebied van artikel 458ter Sw. valt, kan nog wel worden geregeld in specifieke regelgeving of in een samenwerkingsakkoord tussen de federale overheid en één of meer deelstaten. De wet- en/of decreetgever kan niet alleen regelgeving uitvaardigen ter operationalisering van artikel 458ter Sw., maar kan ook specifieke wettelijke uitzonderingen invoeren op het beroepsgeheim. Bovendien kunnen reeds bestaande uitzonderingen, zoals de noodtoestand, artikel 458bis Sw. en de instemming van de cliënt in welbepaalde gevallen een rechtsgrond bieden om het beroepsgeheim te doorbreken.

3.2 FINALITEIT CASUSOVERLEG

Artikel 458ter Sw. laat twee doelstellingen toe voor een casusoverleg. Enerzijds kan casusoverleg worden georganiseerd ter bescherming van de fysieke en psychische integriteit van de persoon of derden. Anderzijds kan casusoverleg worden georganiseerd ter voorkoming van terroristische misdrijven of misdrijven gepleegd in het raam van een criminele organisatie.

⚠ **Belang uitklaring finaliteit** – Een overleg dat wordt georganiseerd tussen hulpverleners en politie/justitie met het oog op de meest passende interventie ter bescherming van de integriteit van een persoon verschilt fundamenteel van een overleg gericht op de preventie, de opsporing en de berechting van misdrijven of de bescherming van de openbare veiligheid. Vooraleer een casusoverleg kan plaatsvinden, moet dan ook (onder meer) worden uitgeklaard met welke finaliteit het overleg wordt georganiseerd (zie verder, 4.4 Welke elementen uitklaren?).

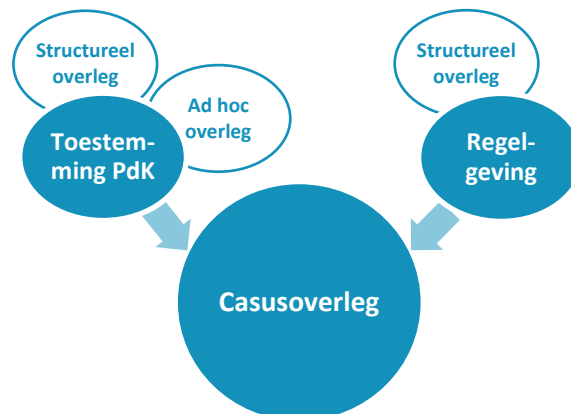
⚠ **Materieel toepassingsgebied** – Potentieel kan een breed scala aan situaties en onderwerpen binnen het toepassingsgebied worden gebracht en komen tal van overlegstructuren in aanmerking, waardoor de mogelijkheid om informatie uit te wisselen erg ruim is. Er worden geen voorwaarden gesteld inzake mogelijke situaties of misdrijven, graad van ernst, frequentie of complexiteit van de situatie. Concreet kan casusoverleg onder meer worden georganiseerd bij de aanpak van kindermishandeling, intrafamiliaal geweld, personen met psychiatrische problemen die ook overlast veroorzaken, situaties van dak- en thuisloosheid, drugshulpverlening, sociale dienstverlening aan gedetineerden, aanpak van radicalisering, etc. Daarbij moet wel telkens de vraag worden gesteld of samenwerking tussen hulpverlening en justitie wenselijk en noodzakelijk is. Rekening houdend met het subsidiariteitsbeginsel kunnen in bepaalde situaties immers minder vergaande vormen van overleg, zoals een hulpverleners-overleg, (meer) opportuun zijn.

4 HOE CASUSOVERLEG ORGANISEREN?

4.1 BEGINPUNT: REGELGEVING/PDK

Casusoverleg kan op twee wijzen worden georganiseerd: enerzijds kan een specifieke wettelijke regeling casusoverleg tussen welbepaalde actoren in welbepaalde situaties mogelijk maken, anderzijds kan de procureur des Konings toestemmen met het overleg. Aangezien er tot op heden nog geen regelgeving is uitgevaardigd ter operationalisering van artikel 458ter Sw., kan het casusoverleg voorlopig enkel worden georganiseerd mits toestemming van de procureur des Konings.

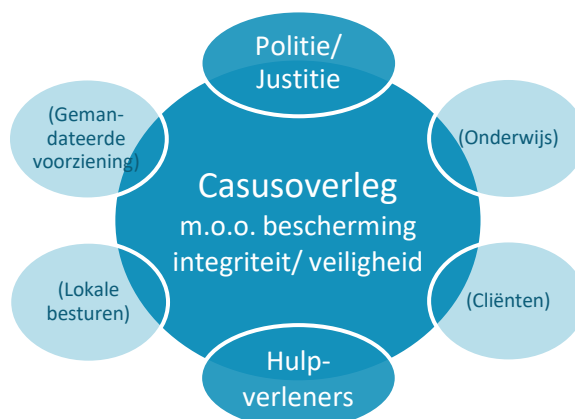

⚠ Lopende projecten – Lopende projecten, die op lokaal niveau zijn georganiseerd en die zich veelal in een juridisch 'grijze zone' bevinden, kunnen door een toestemming van de procureur des Konings in overeenstemming worden gebracht met het vigerende recht. Dit kan door middel van een protocolakkoord, maar dat is geen vereiste. Wanneer echter op structurele wijze wordt samengewerkt, is het wenselijk dat een protocolakkoord wordt gesloten tussen de procureur des Konings en de verschillende overlegpartners. Wordt er een eenmalig overleg georganiseerd over een concrete casus, dan lijken protocollair vastgelegde afspraken niet mogelijk. Dergelijk ad hoc-overleg kan echter slechts in uitzonderlijke gevallen worden georganiseerd (*zie verder 4.4 Welke elementen uitklaren?*). Bovendien moet worden benadrukt dat niet noodzakelijk alle fasen van een lopend project binnen het toepassingsgebied van artikel 458ter Sw. vallen. Een volledig rechtszekere regeling is bijgevolg niet altijd mogelijk via een toestemming van de procureur des Konings, maar kan enkel worden verkregen door een uitgewerkte regelgeving.

4.2 WIE KAN DEELNEMEN?

In artikel 458ter Sw. wordt het personeel toepassingsgebied niet afgebakend. Wie precies kan deelnemen aan het overleg, moet worden geconcretiseerd in de toestemming van de procureur des Konings of in regelgeving. In afwachting van een uitgewerkte (decretale en/of federale) regelgeving of samenwerkingsakkoord tussen de federale overheid en één of meer deelstaten, kan voorlopig enkel een casusoverleg worden georganiseerd indien hiervoor de toestemming van de procureur des Konings wordt verkregen. De procureur des Konings moet dan in zijn gemotiveerde beslissing de mogelijke deelnemers aanduiden.

⚠ Geheimplichtigen en niet-geheimplichtigen – Artikel 458ter Sw. vereist niet dat alle deelnemers aan het overleg gehouden zijn tot het beroepsgeheim. Zowel geheimplichtigen als niet-geheimplichtigen kunnen worden betrokken bij het overleg. Voor de geheimplichtigen is artikel 458ter Sw. van belang omdat het hen toelaat geheimen te delen met derden. Voor de niet-geheimplichtigen is artikel 458ter Sw. van belang omdat het hen een bijzondere geheimhoudingsplicht oplegt voor de tijdens het overleg vernomen geheimen. Zonder exhaustief te zijn, kunnen onder meer (eerstelijns)hulpverleners, hulpverleners die

optreden in het kader van een mandaat en daarbij een rapportageplicht t.a.v. hun opdrachtgever hebben, gemandateerde voorzieningen, politie, parketten, afgevaardigden van lokale besturen, onderwijspersoneel en cliënten worden betrokken bij het casusoverleg.

⚠ Justitie/politie en hulpverleners – Het feit dat de procureur des Konings toestemming kan verlenen voor een overleg, wil niet zeggen dat een parketmagistraat noodzakelijk zelf moet deelnemen aan het overleg. Ook een ander lid van het parket, zoals een criminoloog, jurist of secretariaatslid, kan participeren aan het overleg. Ook kan de opdracht worden overgedragen aan de politie. In theorie lijkt het zelfs mogelijk dat parket noch politie vertegenwoordigd is op een dergelijk overleg. Deze hypothese lijkt evenwel eerder theoretisch te zijn en veelal niet wenselijk: een gerechtelijke actor kan op deze manier zijn toestemming geven voor een hulpverleningsoverleg, hetgeen reeds mogelijk is in toepassing van het gedeeld beroepsgeheim, of voor een overleg tussen hulpverleners en niet-hulpverleners (zoals lokale ambtenaren, schoolpersoneel, etc.), zonder dat dit overleg een politionele of gerechtelijke relevantie zou hebben. Dergelijke overlevormen worden beter ofwel binnen de hulpverlening zelf georganiseerd, ofwel wettelijk vorm gegeven. In deze wegwijzer bespreken we enkel de hypothese waarin een casusoverleg wordt georganiseerd tussen (minstens) hulpverleners en justitiële en/of politionele actoren. Een overleg met een zuivere hulpverlenende finaliteit, zoals een hulpverlenersoverleg of een cliëntoverleg, komt niet aan bod in deze wegwijzer (zie *hierover wegwijzer* 5).

⚠ Positieverheldering – Alle potentiële deelnemers aan een casusoverleg klaren best uit wie kan deelnemen aan een casusoverleg en op welke wijze deze deelnemers kunnen optreden. Zo kunnen de betrokken hulpverleners deelnemen aan het casusoverleg, maar kan eveneens worden gewerkt met vaste vertegenwoordigers die deelnemen aan de overlegmomenten (zie *verder, 5.1 Deelnamevrijheid en 5.3 Gevolgen van het casusoverleg*).

4.3 WIE NEEMT INITIATIEF?

Het feit dat de procureur des Konings moet toestemmen met het overleg, wil niet noodzakelijk zeggen dat hij/zij ook zelf het overleg moet organiseren. Dat is een mogelijkheid, maar het overleg kan eveneens plaatsvinden op initiatief van iemand anders. Zo kan een hulpverlener, een lokaal bestuur, politie... het initiatief tot casusoverleg nemen.

4.4 WELKE ELEMENTEN UITKLAREN?

Ad hoc-overleg of structureel overleg

De procureur des Konings kan zowel zijn toestemming geven voor ad hoc-overleg, dat is een overleg dat eenmalig naar aanleiding van een specifieke casus wordt georganiseerd, als voor een structurele overlevorm, bv. voor alle dossiers die aan een aantal voorwaarden voldoen (qua thema, complexiteit, chroniciteit...). Zeker voor het structureel overleg is het wenselijk dat een protocolakkoord wordt gesloten tussen de procureur des Konings en de diverse overlegpartners.

⚠ Voorrang structureel overleg – Structureel overleg is de meest wenselijke vorm van casusoverleg. Ook in de omzendbrief COL 04/2018 van het College van Procureurs-generaal wordt als richtlijn gesteld dat de procureur des Konings in beginsel deelneemt aan het casusoverleg in het kader van een protocol (dus een structureel overleg). Slechts in zeer uitzonderlijke omstandigheden kan worden geopteerd voor een ad hoc-overleg in een individuele zaak. Dit is met name het geval wanneer gestructureerd casusoverleg via protocol of andere bestaande overlevormen ontoereikend is.

Te bepalen aspecten

De procureur des Konings kan slechts zijn toestemming geven voor een casusoverleg indien wordt uitgeklaard met welke finaliteit het overleg wordt georganiseerd, wie deelneemt aan het overleg en volgens welke modaliteiten het overleg wordt georganiseerd. Deze modaliteiten betreffen onder meer de vraag welke actor het initiatief kan nemen tot het organiseren van het overleg, de frequentie waarmee het overleg wordt georganiseerd, de wijze waarop zal worden beslist over het gevolg dat aan het overleg zal worden gegeven, etc.

- ⚠ **Positieverheldering** – Vooraleer de verschillende actoren deelnemen aan een overleg, is het belangrijk dat zij zich positioneren en eigen voorwaarden en modaliteiten vooropstellen. Dergelijke positieverheldering kan op organisatieniveau, maar kan eveneens op het niveau van de koepels of steunpunten. Het is raadzaam dat alle potentiële deelnemers een principiële standpunt innemen over de bereidheid om aan casusoverleg deel te nemen. Het is daarbij belangrijk uit te klaren hoe het casusoverleg zich verhoudt ten opzichte van de reguliere werking van de organisatie, welke types van zaken men wil behandelen in casusoverleg en aan welke voorwaarden moet zijn voldaan, wie deelneemt aan het overleg, etc. Positieverheldering, respect voor elkaars opdracht en eigenheid en wederzijds vertrouwen tussen de deelnemers is essentieel om een constructief casusoverleg te organiseren. Dergelijke positieverheldering moet worden gevolgd door een gezamenlijke zoektocht naar een gedragen kader.

5 UITNODIGING TOT DEELNAME AAN CASUSOVERLEG: WAT NU?

5.1 DEELNAMEVRIJHEID

Wie wordt uitgenodigd om deel te nemen aan een casusoverleg, is in beginsel vrij om te beslissen of, en onder welke voorwaarden, hij/zij deelneemt aan het overleg. Casusoverleg kan niet worden beschouwd als een onderdeel van het gerechtelijk onderzoek. Als uitgangspunt moet dan ook worden gesteld dat de overlegpartners deelnamevrijheid hebben. Deelname kan niet worden verplicht door de procureur des Konings. Dit vloeit voort uit de principiële vrijheid van vergadering en onderneming. De wet- of decreetgever zou in de specifieke regelgeving wel de deelname kunnen verplichten, in zoverre hierdoor geen disproportionele afbreuk wordt gedaan aan de vrijheid van de (potentiële) overlegpartners.

- ⚠ **Vaste vertegenwoordiger casusoverleg** – Het feit dat de principiële deelnamevrijheid van de overlegpartners geldt, verhindert niet dat op organisatieniveau (contractuele) afspraken kunnen worden gemaakt over de deelname aan een casusoverleg. Vaak wordt er gewerkt met vaste vertegenwoordigers van de verschillende actoren die deelnemen aan de overlegmomenten in het kader van de ketenaanpak. Het is echter belangrijk dat elke organisatie uitklaart welke positie zij inneemt, onder welke voorwaarden zij kan deelnemen aan een overleg... en de concrete 'vertegenwoordiger' op een casusoverleg in elk concreet dossier de nodige vrijheid heeft om de afweging te maken of deelname (on)wenselijk is.
- ⚠ **Subsidiariteit** – Casusoverleg vormt een doorbreking van en dus uitzondering op het beroepsgeheim. Om een uitholling van het beroepsgeheim te vermijden, is het belangrijk in elk dossier een afweging te maken of casusoverleg noodzakelijk is. De 'reguliere' werking van de betrokken actoren is daarbij als prioritair te beschouwen; dat is de taak waarvoor deze actoren zijn opgericht of erkend en waaraan het beroepsgeheim primair is gekoppeld. Samenwerking en casusoverleg moeten bij voorrang worden ingezet voor complexe en chronische situaties. Bovendien moet er voorrang worden gegeven aan de lichtste vorm van samenwerking.

5.2 SPREEKRECHT

Artikel 458ter Sw. creëert een spreekrecht, maar verplicht de geheimplichtige niet tot spreken. Deelname aan casusoverleg betekent niet dat de deelnemers alle informatie op de overlegtafel moeten inbrengen. De geheimplichtige moet zelf afwegen of hij vertrouwelijke informatie inbrengt en welke geheimen nuttig kunnen zijn.

- ⚠ **Spreekplicht** – In sommige gevallen kan een geheimplichtige toch verplicht zijn om bepaalde informatie bekend te maken. Dit is met name het geval indien een geheimplichtige op geen enkele andere wijze hulp kan bieden dan door middel van een mededeling tijdens een casusoverleg. Opteert hij in die hypothese er toch voor te zwijgen, dan dreigt hij het misdrijf van schuldig hulpverzuim te plegen (*zie hierover wegwijzer 4*).

5.3 GEVOLGEN VAN HET CASUSOVERLEG

5.3.1 Uitgangspunt

Een geheimplichtige kan enkel vertrouwelijke gegevens bekendmaken binnen de vastgelegde contouren van het casusoverleg. Enkel geheimen die betrekking hebben op misdrijven waarvoor het overleg werd georganiseerd, kunnen worden bekendgemaakt. Buiten de contouren van het doel en modaliteiten van het casusoverleg spelen de regels van het beroepsgeheim ten volle en kan geen beroep worden gedaan op de rechtvaardigingsgrond van artikel 458ter Sw. om vertrouwelijke gegevens bekend te maken.

5.3.2 Lot meegedeelde/verkrege informatie

Strafvervolging – De deelnemers moeten zich ervan bewust zijn dat de geheimen die zij meedelen in het kader van het casusoverleg, kunnen worden aangewend voor de strafrechtelijke vervolging van misdrijven.

- ⚠️ Uit de tekst van artikel 458ter Sw. blijkt dat strafvervolging mogelijk is voor misdrijven waarvoor het casusoverleg werd georganiseerd. Dat geldt echter ook voor misdrijven die niét het voorwerp uitmaken van het casusoverleg, zo blijkt uit de omzendbrief COL 04/2018 van het College van Procureurs-generaal: worden aanwijzingen van een misdrijf bekomen tijdens het casusoverleg, dan maakt de procureur des Konings, of een politieambtenaar of parketjurist, hierover een proces-verbaal van inlichtingen op. Het parket zal dan autonoom een onderzoek voeren naar de strafbare feiten. Daaraan moet worden toegevoegd dat de geïmpliciteerde zelf ook een misdrijf pleegt (schending van het beroepsgeheim) indien hij tijdens een casusoverleg geheimen bekendmaakt over zaken die niet het voorwerp uitmaken van het casusoverleg.
- ⚠️ **Vertrouwelijkheid maatschappelijke verslagen minderjarigen** – Maatschappelijke verslagen over de persoonlijkheid en leefsituatie van een minderjarige zijn enkel bestemd voor de jeugdrechter. Deze verslagen mogen niet worden gebruikt in een strafprocedure. In zoverre de verslagen zelf niet worden neergelegd op het casusoverleg, kan wel bepaalde informatie uit de verslagen in het overleg worden gebracht. Deze informatie mag niet worden aangewend in een andere procedure.

Geheim van het overleg – De deelnemers zijn tot geheimhouding verplicht wat betreft de tijdens het overleg meegedeelde geheimen. Wie deelneemt aan een casusoverleg kan de informatie die hij heeft vernomen niet bekendmaken. Artikel 458ter Sw. stelt een bijzondere geheimhoudingsplicht in, als het ware een 'geheim van het overleg'. Dit geldt zowel voor geïmpliciteerden als voor niet-geïmpliciteerden. Concreet betekent dit dat ook een persoon die niet onderworpen is aan het beroepsgeheim, bijvoorbeeld een vertrouwensleerkracht, tot een bijzondere geheimhouding wordt verplicht naar aanleiding van het casusoverleg. Wie het 'geheim van het overleg' schendt, wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 458 Sw. (gevangenisstraf van 1 tot 3 jaar en geldboete van 100 tot 1000 euro).

- ⚠️ **Vaste vertegenwoordiger** – Wanneer er wordt gewerkt met een 'vaste' vertegenwoordiger die deelneemt aan de overlegmomenten, zorgt een strikte toepassing van het 'geheim van het overleg' ervoor dat de vertegenwoordiger niet kan terugkoppelen naar de betrokken hulpverlener(s) binnen de eigen organisatie. Ook de doorstroom van informatie tussen de verschillende overlegtafels binnen een LIVC door de contactpersoon van de gemeente en/of de 'information officer' van de lokale politie zouden een schending van artikel 458ter Sw. uitmaken. Elke bekendmaking van informatie die tijdens het overleg werd vernomen, impliceert dan immers een schending van het 'geheim van het overleg'. Artikel 458ter Sw. lijkt echter toe te laten dat de deelnemers aan het overleg afspraken maken over de bekendmaking van de informatie die op het casusoverleg wordt besproken en op welke manier kan worden teruggekoppeld naar de eigen organisatie/betrokken hulpverleners/andere overlegtafel(s). Er anders over oordelen zou het casusoverleg de facto tot een weinig zinvol instrument herleiden. Dergelijke afspraken kunnen worden opgenomen in een protocolakkoord, maar kunnen eveneens worden gemaakt naar aanleiding van een ad hoc-overleg, en kunnen worden geconcretiseerd bij elk individueel overleg. De bekendmaking beperkt zich best tot de informatie die noodzakelijk is om met een concreet dossier verder aan de slag te kunnen. Het is echter belangrijk dat er consensus bestaat tussen alle deelnemers aan het overleg over wat er mag gebeuren met welke informatie. Ontbreekt dergelijke consensus, dan kan de informatie die op het overleg werd vernomen, niet worden bekendgemaakt. Het geheim van het overleg speelt op dat moment ten volle. Bovendien lijkt het wenselijk om bij voorkeur een centrale rol toe te bedelen aan de aanmelder om de informatie terug te koppelen naar de betrokken hulpverleners, cliënten, etc.

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Karine Moykens
Secretaris-generaal
Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Koning Albert II-laan 35 bus 30
1030 Brussel

Samenstelling

Anne-Sophie Versweyvelt, Johan Put, Tim Opgenhaffen - Instituut voor Sociaal Recht KU Leuven
www.law.kuleuven.be/isr/beroepsgeheim

Onderzoek uitgevoerd in het kader van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
www.steunpuntwvg.be

Productcoördinatie en vormgeving

Afdeling Beleidsinformatie, Communicatie en Kennis
Team Communicatie

Depotnummer

D/2018/3241/274

Uitgave

Oktober 2018

Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Koning Albert II-laan 35 bus 30

1030 Brussel

info@wvg.vlaanderen.be

www.departementwvg.be